Autor Gosti stranica
Utorak, 07 Prosinac 2004 20:03

REFORMA POREZA U HRVATSKOJ: ZAR OPET?

Iako se mjesto, uloga i značenje pojedinog poreza, pa tako i poreznog sustava tijekom vremena mijenjala, dileme nema da su porezi potreban i nužan uvjet postojanja svakog suvremenog gospodarstva. Porezni sustav relevantan je podsustav cjelokupnog procesa nacionalne reprodukcije i pripada mu fiskalna, gospodarska i socijalna funkcija u vođenju ekonomske politike.

Danas kada se svijet nalazi u procesu globalizacije, važna je spoznaja da proces globalizacije kao svojevrstan i vrlo specifičan izazov današnjice iziskuje promjene i prilagodbe na makro i na mikro razini ekonomija, a naznačene prilagodbe uključuju promjene odnosa i u sferi javnih financija. Mnogobrojne promjene koje su izvršene tijekom proteklog stoljeća u fiskalnoj sferi, te sam proces globalizacije, tranzicije, liberalizacije vanjske trgovine kao i harmonizacije poreznih sustava, dovele su do značajnih transformacija strukture poreznih sustava i glavnih poreznih oblika te do radikalnog porasta dimenzije i funkcija javnog sektora. Na kraju 20. stoljeća opterećenje porezima mjereno kao postotak BDP-a gotovo u svim zemljama pokazuje trend rasta. Premda većina zemalja zagovara harmonizaciju nacionalnih poreznih sustava još uvijek egzistiraju nacionalni porezni sustavi i porezne politike, pri čemu svaka zemlja ljubomorno čuva svoj vlastiti fiskalni suverenitet.

Nakon raspada Jugoslavije i osamostaljenja Republika Hrvatska je od 1994.-1998. godine izvršila ukupnu reformu svog fiskalnog sustava, pri čemu je naglasak bio na reformi poreznog sustava. No, i nakon tog razdoblja porezni sustav doživljava manje “reforme” pojedinih poreznih oblika iz godine u godinu. Iako je pozitivnih pomaka bilo, činjenica jest da su se tim promjenama nažalost, narušila temeljna ekonomska načela na kojima bi porezni sustav trebao počivati: efikasnost, odnosno neutralnost i transparentnost sustava oporezivanja. Naglasak je svih tih promjena bio u pravcu ka harmonizaciji, odnosno usklađivanju sustava oporezivanja Republike Hrvatske sa sustavima oporezivanja zemalja Europske unije. No, nakon provedene reforme sustav oporezivanja Hrvatske još je uvijek različit od sustava oporezivanja ostalih tranzicijskih i razvijenih zemalja Europe. Istina, glavni porezni oblici u određenoj mjeri koncepcijski apsolutno odgovaraju onima u EU, no u izgradnji poreznog sustava nije se pridržavalo određenih temeljnih odrednica, čime se narušila neutralnost i transparentnost sustava oporezivanja.

Autorici ovih redaka izgleda da su naše porezne reforme bili pravi promašaji. Česte (čitaj godišnje) promjene, najčešće kratkoročnog karaktera u vidu ad hoc mjera negativno su utjecale na odluke poreznih obveznika. Tako i tijekom cijele ove godine gotovo svakodnevno raspravljalo se i iznosilo mnogobrojne ideje vladajućih u vidu kako bi trebalo OPET reformirati pojedine porezne oblike. Najviše se raspravlja(lo) o promjenama u okviru sustava oporezivanja dohotka, gdje se zagovaraju svakojake raznovrsne ideje počevši od ideje proporcionalnog oporezivanja dohotka, do ideje kako bi bilo dobro da se obitelji s djecom oslobode plaćanja poreza na dohodak i doprinosa. Nadalje, predlažu se promjene u okviru poreza na dobit u vidu promjene poreznog modela oporezivanja obrtnika, odnosno njihovog seljenja u sustav poreza na dobit iz sustava poreza na dohodak. Jedan od prijedloga koje smo mogli čuti zadnji tjedan jest da na vladin zahtjev bavarska zaklada Hanns Siedel Stiftung na čelu s Wolfgangom

Reichelom priprema izradu prijedloga reforme sustava oporezivanja. Zar opet još jedna u cijelom nizu reformi koju nam (ponovno) rade stranci? Trebamo li se stalno povoditi njihovim idejama? Trebamo li se neprestano povoditi za rješenjima u poreznim sustavima drugih: Europe, azijskih tigrova ("žulja" nas ekspanzija gospodarskog rasta tih zemalja pa bi i mi tako, ali to tako jednostavno ne ide)..?!! Kada ćemo napokon shvatiti da iako se porezni sustavi moraju i mogu mijenjati, i da su neke promjene vjerojatno dobrodošle, važno je da porezi i porezna politika iako jesu beskrajno važan instrument ekonomske politike, nisu JEDINI instrumenti koji bi opravdali i proizveli kvalitetne učinke u sferi socijalne, zdravstvene, natalitetne, razvojne odnosno ukupne ekonomske politike, te da je jedan od značajnih i bitnih problema hrvatskih javnih financija zapravo rashodovna strana proračuna, gdje su potrebite određene ispravke. Uloga države odnosno javnog sektora treba biti u vidu korekcije i ispravaka manjkavosti tržišta u određenoj mjeri, a kvalitetno djelovanje institucija (birokracije) i ekonomskog okružja trebalo bi djelovati u odvijanju tog (nesavršenog) tržišta.

Može se očekivati da će u skladu s ukupnim globalnim trendovima nekoliko problema i u budućnosti bit u središtu pozornosti o čemu ćemo također morati voditi računa, a ogledaju se u sljedećim činjenicama: rastu poreznog tereta, povećanju uloge ekoloških poreza, povećanom obujmu elektronske trgovine i u svezi s time problemom oporezivanja roba i usluga, oporezivanje dobiti te nastavak procesa harmonizacije poreznog sustava. Uvidjeti moramo što smo učinili dobro, gdje smo pogriješili i što još možemo učiniti kako bismo bili komparabilni s poreznim sustavima zemalja Europske Unije te kako bi naš porezni sustav mogao ispuniti svoju funkciju u provođenju kvalitetne, čvrste i nužno potrebne fiskalne politike, stabilnog proračuna te na koncu, i gospodarskog rasta.

Sandra Krtalić, docent na Fakultetu ekonomije i turizma "Dr. Mijo Mirković", Pula;
skrtalić@efpu.hr